

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING FIKRLARSH QOBILIYATLARIGA TA'LIM VA TARBIYA BERISHNING AHAMIYATI

Normamatova Mavluda,

To'rayeva Sadoqat,

Tursunova Durdona

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

“Maktabgacha ta'lim” yo'nalishi 1-bosqich talabalari

ANNOTATSIYA

Biz ushbu maqolada o'quvchining rivojlanish sohalari haqida bayon qilamiz. O'quvchining fikrlash sohasi kompetensiyalarining metodologik, maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasiga oid me'yoriy – huquqiy hujjatlarga alohida to'xtalib o'tilgan. O'quvchining rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish masalasi dolzarbligi borasidagi fikrlari keltirilgan.

***Kalit so'zlar:** Bola, kompetensiya, ijtimoiy-hissiy rivojlanish, nutq, muloqot, o'sish va yozish malakalari, ijodiy rivojlanish, maktabgacha ta'lim, islohot, huquqiy asos, davlat sitandartlari, o'quv dastur, tarbiyachi pedagog, ota-ona.*

ABSTRACT

In this article that we describe the areas of student development. Special attention has been paid to the normative and legal documents related to the methodological, pre-school education and upbringing of the student's thinking competences. The student's opinions on the relevance of forming competences in the areas of development are presented.

***Key words:** Child, competence, socio-emotional development, speech, communication, growth and writing skills, creative development, preschool education, reform, legal basis, state standards, curriculum, teacher educator, father - mother.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarga ta'lim va tarbiya berishga, ularni intielektual, ma'naviy- axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga tayorlashga qaratilgan uzluksiz ta'lim turi hisoblanib, bolaning ilk rivojlanish yoshidan to 7 yoshgacha bo'lgan davrigacha uning har tomonlama kamol topishini ta'minlashga qaratilgan. Chunki barkamol avlod tarbiyasi har qaysi davlatning eng asosiy ustuvor vazifasi hisoblanadi. Bu borada birinchi prezidentimiz Islom Karimov shunday degan edilar, "Har qaysi davlat, har qaysi millat o'z farzandlari qiyofasida, unib o'sib kelayotgan yosh avlod timsolida shu xalqqa xos eng go'zal farzandlarini namoyon etiladigan, uning ezgu

orzu- niyatlarini amalga oshirishda mardlik va fidoyilik ko'rsatishga qodir bo'lgan o'z tayanchi va suyanchini ko'rishi tabiiydir".

2022-yil 22-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi VMQ-802 sonli qarori qabul qilindi. Ushbu qarorga binoan bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyari belgilab berildi. Bularga asosan 2019-yil 16 dekabrda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasi", "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'RQ 595-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019- yil 8-maydagi "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312 sonli qarori kiradi. Bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirishda amalga oshiriladigan vazifalarning huquqiy asosi sifatida "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi qonuni xizmat qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Maktabgacha ta'lim tizimi 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida esa bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirishning msavjud shart-sharoitlar va imkoniyatlari, kamchiliklari o'rganish hamda 2030-yilgacha bu jarayonda amalga oshiriladigan vazifalar belgilab berilgan. Shuningdek birinchi prezidentimiz Islom Karimov hamda amaldagi prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning asarlari va ma'ruzalari ham bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalarini o'rganishda metodolik asos sifatida xizmat qiladi. Bu borada mamlakatimiz mustaqilligining me'mori Islom Karimov hamda amaldagi prezidentimiz SHavkat Mirziyoyevning asarlari va ma'ruzalari ham bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalarini o'rganishda metodologik asos sifatida xizmat qiladi . Bu borada mamlakatimiz mustaqilligining me'mori Islom Karimov "Yuksak ma'naviyat –yengilmas kuch " asarida shunday yozadi;-“odamzod uchun bir umir zarur bo'ladigan tabiiy ko'nikma va xususiyatlar, masalan har qaysi bolaning o'ziga xos va o'ziga mos qobiliyati, atrofidagi odamlar bilan muomilasi tengdoshlar orasidagi o'zini qanday his qilishi, yetakchilik xislatlariga ega bo'lishi yoki ega bo'lmasligi, kerak bo'lsa, dunyoqarashi, -bularning barchasi avvalo uning tug'ma tabiati, shu bilan birga, oilada oladigan tarbiyasiga uzviy bog'liq ekanini hayot tajribasi ko'p misollarda tasdiqlab beradi. Bu borada prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020- yil 29- dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga va xalqiga murojaatnomasida yangi O'zbekistonda uchinchi Renessansni barpo etishda beshta xalqa ichida esa maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilari va otalarining hamkorligidagi muhim ma'suliyatli vazifalariga to'xtalib o'tgan edilar. Shu bilan birga I.V. Grosheva, L. G. Evestafeva, D.T.Maxmudova, Sh.B.Nabixanova, S.V. Pak,G.E. Djanpeisova, M.R.Isxakovalar ham bu mavzu yuzasidan "Ilk qadam"

maktabgacha ta'lim tashkilotining Davlat o'quv dasturini ishlab chiqishgan. Bu dasturda bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalarinig har biriga alohida ilmiy – uslubiy yondashilgan bugungi kunda bolaning rivojlanish sohalai kompetensilarini shakillantirishda biz 2020-yil 22- dekabirda qabul qilingan maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat ta'lim standartlariga ko'ra ish yuritimiz . Bu standartga ko'ra bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalari quydagilardan iborat:

jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi ;

ijtimoiy-hissiy rivojlanishi;

nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari ;

bilish jarayonining rivojlanishi;

ijodiy rivojlanish;

“Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi” sohasidagi o'quv-tarbiyaviy faoliyat yakunlanganidan so'ng 6-7 yoshli bola o'z imkoniyatlari va yoshi bilan bog'liq jismoniy rivojlanish me'yorlariga mos ravishda jismoniy faolilik ko'rsatadi turli harakatchanlik faolligini uyg'un ravishda va maqsadli bajarishni biladi, turli hayotiy va o'quv vazifalarida mayda motorika ko'nikmalaridan foydalanadi. O'z harakatlarini hissiy va sezgi organlari yordamida boshqaradi; shaxsiy gegiyena malakalarini qo'llaydi, sog'lom turmush tarzi va ovqatlanish asoslarini biladi.

“Ijtimoiy-hissiy rivojlanish “ sohasidagi o'quv – tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so'ng 6-7 yoshli bola :

O'z hissiyotlarini boshqaradi va ularni vaziyatiga mos ravishda muloqot qiladi; murakab vaziyatlardan konstruktiv chiqish yo'llarini topadi.

“Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari” sohasidagi o'quv- tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so'ng 6-7 yoshli bola nutqini eshitadi va tushunadi. Ikkinchi tilni o'rganishga qiziqish namoyon bo'ladi. Ikkinchi tilni egallash bo'yicha dastlabki bilimlarini ko'rsatadi ; badiiy adabiyot asarlariga qiziqish namoyon bo'ladi.

“Bilish jarayonining rivojlanishi “ sohasidagi o'quv tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so'ng 6-7 yoshli bola :

predmetlar, voqealar va ko'rinishlar o'rtasidagi oddiy aloqalarni tushunadi va ularni yaxlit bir butunlik sifatda idrok qiladi ;

atrof- muhitdagi voqea-hodisalar va ko'rinishni kuzatadi hamda tadbiq etadi;

atrof – muhitga nisbatan ehtiyotkorona va g'amxo'r munosabatni namoyon qiladi .

“Ijodkorlik” sohasidagi o'quv – tarbiyaviy faoliyat yakuniga yetganidan so'ng 6-7 yoshli bola : san'at va madaniyatga qiziqishini namoyon qiladi, milliy an'analarini qadrlaydi va ularni kundalik hayotining bir qismi sifatida idrok etadi .

XULOSA

Bugungi kunda maktabgacha ta'limning sifat va samaradorligiga erishishga kompetensiyaviy yondashuv ,guruhlarni har bir yosh guruhiga mos adabiyolar bilan boyitib borish, bolalarning kundalik faoliyatini mazmunli va qiziqarli tashkil etish, ularning bo'sh vaqtlaridan unumli foydalanish qobiliyatlarini aniqlash va shunga qarab jarayoniga ijodiy yondashish o'tkaziladigan mashg'ulotlar va manbalarni bolalar va jamiyat ehtiyojlariga javob beradigan holatga keltirish maqsadida ratsional va tizimli tahlil qilishni ko'zda tutadi.

REFERENCES

1. Prezident Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga va xalqiga murojaatnomasi 2020- yil 29- dekabr .
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining” Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlar standartini tasdiqlash to'g'risida “gi VMQ 802- sonli qarori 2020- yil 22- dekabr .
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019- yil 8- maydagi “ Maktabgacha ta'lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlash to'g'risida”gi PQ- 4312 – sonli qarori
4. F.R. Qodirova, Sh.Q.Toshpo'latova, N.M.Kayumova, M.N.A'zamova “Maktabgacha pedagogika” Tafakkur nashriyoti Toshkent - 2019